



Alkmaar, 1 september 2025

Aan het college van burgemeester en wethouders van Alkmaar
t.a.v. Thea Noordeloos, Programmamanager
per mail: Omgevingsvisie@alkmaar.nl

Betreft: zienswijzereactie op de ontwerp-omgevingsvisie/GK/HdV

Geacht college,

In vervolg op de aanwezigheid van leden van de Commissie Ruimte van de Historische Vereniging Alkmaar (HVA) op de participatiebijeenkomst voor maatschappelijke organisaties over de actualisatie van de omgevingsvisie Alkmaar 2040 kreeg de HVA via een mail d.d. 17-07-2025 het bericht dat de ontwerp-omgevingsvisie gereed was. Maatschappelijke organisaties als de HVA worden tot 12 september 2025 in de gelegenheid gesteld een zienswijzereactie in te dienen.

De HVA maakt in samenwerking met erfgoedvereniging Heemschut graag gebruik van de mogelijkheid een zienswijzereactie te geven. De belangrijkste reden is om cultureel erfgoed en cultuurhistorische waarden en grotere rol te geven bij grote ruimtelijke ontwikkelingen. De participatie heeft waardevolle input opgeleverd voor de omgevingsvisie aldus de projectorganisatie.

Als vertrekpunt wordt gesteld: *We gaan uit van drie leidende principes: het versterken van de omgevingskwaliteit, het zorgen voor een duurzame toekomst, en rekening houden met water, bodem en ondergrond.* Wij gaven tijdens de participatiebijeenkomst al aan bij dit vertrekpunt expliciet het 'erfgoed' te benoemen. Omgevingskwaliteit en erfgoed liggen in elkaars verlengde; erfgoedobjecten zijn in de gebouwde omgeving de meest duurzame gebouwen en ook bij het rekening houden met water, bodem en ondergrond kan de cultuurhistorie van de strijd tegen het water een inspirerende rol spelen. We geven hieronder per genoemd thema aan waar erfgoed en cultuurhistorie in het geding kan zijn.

Groei in balans

In de omgevingsvisie wordt de woningbouwopgave niet in aantallen gespecificeerd. Dat past natuurlijk bij een strategische visie voor de lange termijn. Dat wordt met concrete acties verder uitgewerkt in de uitvoeringsstrategie. Toch is het goed om bij de beoordeling van de visie een beeld te hebben van het woningbouwprogramma. Zeker omdat er meerdere getallen daarover de ronde doen en dit zowel positieve als negatieve effecten kan hebben op de leefomgeving. In 2017 werd rekening gehouden met 15.000 woningen, in de actualisatie gaat de voorgenomen ontwikkeling uit van 12.000 woningen. De Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024-2050 noemt een woningbehoefte voor Alkmaar tot 2040 van 7.000 woningen. Deze verschillen zijn te groot om onbenoemd te laten. Een periodiek overzicht waarin de woningbouwopgave, de aantallen en het programma per locatie en het te verwachten realisatietempo is een voorwaarde om te kunnen bijdragen aan een Alkmaar dat klaar is voor de toekomst.

Stedelijke kwaliteit versus landschappelijk erfgoed en de dorpen

In "Blik op de toekomst" dat vooraf ging aan de geactualiseerde ontwerp-omgevingsvisie is veel aandacht gegeven aan de verschillende kwaliteiten van enerzijds de stad en de stedelijke leefomgeving en anderzijds



de dorpen en het open landschap. Dit contrast wordt gewaardeerd. Met daarbij het pleidooi voor behoud en versterking van het waardevolle open landschap als cultureel erfgoed. Die aandacht is ons uit het hart gegrepen. In dat licht past een plan voor woningbouw aan de westkant van de Schermer (de Alkmaarse 'Oostrand' genoemd) naar onze overtuiging in het geheel niet.

Als alternatief hebben de erfgoedorganisaties verdere woonbebouwing aan de westzijde van Stompeloren (naast de 350 woningen waar nu een plan voor wordt gemaakt) en aan de zuidkant van Stompeloren voorgesteld. Dat versterkt de leefbaarheid van het dorp en het houdt de Schermer als droogmakerij landschappelijk heel. De orthogonale structuur in combinatie met de organisch aangelegde dijken van het oude land is een kernkwaliteit die niet verloren mag gaan! Voor de duidelijkheid vermelden wij dat wij dit idee zien in aanvulling op de geplande en verder te optimaliseren nieuwbouw in Stompeloren West en dat realisatie alleen een optie is indien nadrukkelijk de behoefte aan een extra locatie aangetoond is. En dan dus als alternatief voor bebouwing van de westrand van de Schermer. In het open landschap moeten echter wel kleine ontwikkelingen mogelijk zijn, onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de ruimtelijke en historische kwaliteiten niet aangetast worden. Het redden van stolpen door bijgebouwen te gebruiken als extra woning kan een kostendrager zijn voor het restaureren van stolpen. Het behoud van het stolpenlandschap in de Schermer is een kernkwaliteit die zeker benoemd zou moeten worden in de omgevingsvisie.

Versterken omgevingskwaliteit

Het versterken van de omgevingskwaliteit is een belangrijk uitgangspunt in de omgevingsvisie. Er wordt echter niet aangegeven welke kaders de gemeente wil inzetten om dit te bereiken. Om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren, is een integrale aanpak nodig die rekening houdt met herkomstwaarde, gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde van een gebied. Dit omvat het betrekken van alle relevante partijen, het afstemmen van belangen en het inzetten van passende instrumenten zoals ontwerpkracht, beeldkwaliteitsplannen en kwaliteitskaders. Het verdient in onze ogen aanbeveling om het huidige instrumentarium te actualiseren. En de gemeente zou duidelijker moeten maken waar initiatieven minimaal aan moeten voldoen qua ruimtelijke kwaliteit en daar ook op toetsen.

Duurzaamheid en circulariteit

Zorgen voor een duurzame toekomst is een van de drie pijlers van de omgevingsvisie. Terecht, maar in de opgaven en uitgangspunten wordt circulariteit beperkt tot het hergebruiken van materialen en grondstoffen. Door deze eenzijdige invulling wordt voorbijgegaan aan de basis van circulariteit in vastgoed, te weten het herbesteden en renoveren van gebouwen en woningen. Ons pleidooi is om hier meer nadruk op te leggen in plaats van sloop-nieuwbouw. Niets is immers zo circulair als het hergebruik van een bestaand casco, dat is beter voor het milieu met een lagere CO₂-last, is financieel vaak goedkoper en draagt in negen van de tien keer ook bij aan behoud van identiteit en cultuurhistorie.

Erfgoed vormt het DNA van de stad

Dat de historie een belangrijke identiteitsdrager is voor de Gemeente Alkmaar onderschrijven wij volledig. Het herwaarderen van bestaande kwaliteiten in voor- en naoorlogse wijken met groen, aantrekkelijke openbare ruimte en kleinschalige woonbuurten juichen wij toe. Of daarmee ook de cultuurhistorische waarden van gebouwen wordt bedoeld is niet duidelijk. Wij pleiten ervoor dat duidelijk te benoemen en



tevens op te nemen dat herbestemming en renovatie de voorkeur heeft boven sloop-nieuwbouw, zowel uit het oogpunt van cultuurhistorie als in het belang van de duurzaamheid. Wat aan deze goede bedoelingen vooraf moet gaan is een zo volledig mogelijke inventarisatie, ordening en cultuurhistorische waardering van het bestaande vastgoed. Door de invoering van de Erfgoedwet, de Omgevingswet en het Internationale Verdrag van Faro is een nieuwe kijk op de omgang met erfgoed ontstaan. Gemeenten moeten rekening houden met het belang van het behoud van cultureel erfgoed. Met begrip voor het feit dat dit tijd kost pleiten we wel voor de uitgesproken bedoeling om hierin binnen afzienbare tijd te voorzien. Immers, om bestaande cultuurhistorische waarden z'n plek te geven in nieuwe ontwikkelingen moet je die wel kennen.

Gezonde economie

Voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en het verbeteren van de omgevingskwaliteit is duurzame mobiliteit een belangrijke voorwaarde. Wij respecteren daarbij uiteraard de keuzevrijheid van de individuele reiziger. Maar voor het mobiliteitssysteem in het algemeen zal meer prioriteit aan de meer duurzame vormen van mobiliteit gegeven moeten worden. Om de aantrekkelijkheid van de oevers van het Kanaal (park en zone) als woon- en verblijfsgebied te verbeteren zal een extra inspanning om het autoverkeer van de ene naar de andere wijk meer naar de ring te krijgen, noodzakelijk zijn. Uit oogpunt van ruimtelijke kwaliteit pleiten wij ervoor de Bestevaerbrug te beperken tot een brug voor langzaam verkeer en hulpdiensten. De aanlanding van een brug voor autoverkeer zal het profiel van de voormalige Westfriesse Omringdijk op Bedrijventerrein Oudorp teveel aantasten.

In een omgevingsvisie moet vooral naar de toekomstige ontwikkelingen en ambities van de stad gekeken worden, maar als versterking van ruimtelijke kwaliteit en het stimuleren van duurzaamheid vertrekpunten zijn, moet het behoud van het cultureel erfgoed als een basisvoorwaarde worden benoemd in de omgevingsvisie. De identiteit van Alkmaar als monumenten-, winkel- en woonstad met een uniek landschap aan de oost- en westzijde van de stad is hiermee gediend. Deze HVA-zienswijzereactie op de ontwerp-omgevingsvisie is opgesteld door de commissie Ruimte van de HVA. De commissie is graag bereid deze zienswijze nader toe te lichten. De zienswijzereactie van de HVA wordt ook onderschreven door de commissie Noord-Holland van erfgoedvereniging Heemschut.

Met vriendelijke groet,
Historische Vereniging Alkmaar

Dhr. Ruud Roemer, voorzitter

Dhr. H.J. de Kruik, secretaris

Commissie Heemschut Noord-Holland

Mw. E.G.A. Gorter, secretaris.